והיו בה בנות שוח ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר הכלכלה אסורה בנות שוח מותרות עד שבא ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות בנות שוח מותרות ור' עקיבא היא ופליגי רבנן לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות מאן תנא להא דתנו רבנן נדר מחמשה בני אדם כאחד הותר לאחד מהם הותרו כולן חוץ מאחד מהן הוא מותר והן אסורין אי לרבה רישא רבי עקיבא וסיפא דברי הכל אי לרבא סיפא רבנן ורישא דברי הכל: **מתני'** [א]נדרי אונסין [א]הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין: **גמ'** ההוא גברא דאתפים זכוותא בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלן הני זכוותאי איתנים ולא אתא אמר רב הונא בטיל זכוותיה אמר ליה [ב]רבא [ב]אנוס הוא [ג]ואנוס רחמנא [ג]פטריה דכתיב [1]ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעיכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין [ד]ולרבא מאי שנא מהא דתנן [ה][ד]ה"ז גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט אמאי והא מינם איתנים אמרי דלמא שאני התם

דאי

רש"י

בנות שוח. בנות שבע: **הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורין.** דהיינו פלוני ופלוני ובנות שוח מותרות דהיינו נמי מין תאנים. והיינו נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור דתאנים אסורות ובנות שוח מותרות: **ורבי עקיבא היא.** כדקתני עד שבא ר' עקיבא ולימד וכו': **ופליגי רבנן עליה.** דאמרי הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות. וקשיא לרבה דאמר דכולי עלמא היכא דאמר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דכולן מותרין דברי הכל: תריץ לה **באומר הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות.** היינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא דפליגי ור' עקיבא היא ולא רבנן: **נדר מחמשה בני אדם הותר א' מהן.** כגון דאמר פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר הותרו כולן: **חוץ מאחד מהם.** דהיינו דומיא דכולכם אסורים חוץ מאבא הוא מותר וכולן אסורין. והכי איכא למשמע מינה דהך סיפא (א) בכולכם קמיירי מדקתני חוץ משמע דאמר כולכם ומדסיפא קמיירי בכולכם לא פליגי אלא בלזה ולזה: **רישא.** דקתני הותר לאחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא ולא רבנן דלרבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **וסיפא.** דקתני הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא (ב) והכא נמי קאמר רבה דבכולכם כולן אסורות דברי הכל (היא): **ואי לרבא.** (ג) אמר לזה ולזה דברי הכל מותר ובכולכם פליגי רישא דקמיירי בלזה ולזה דברי הכל דהכי נמי אמר דלזה ולזה ד"ה מותר וסיפא הוא מותר והן אסורין רבנן היא דרבא לטעמיה דאמר בכולכם פליגי ורבנן אוסרים. מ"מ בין לרבא בין לרבה רישא בלזה ולזה וסיפא בכולכם: **מתני' וחלה הוא.** המדיר: **גמ' דאתפים זכוותא.** שהביא שטרי זכיותיו לב"ד והיה צריך לחזור לביתו: **ואמר.** לב"ד ולבעל דינו אי לא אתינא וכו': **ולנערה לא תעשה דבר.** משום דאנוסה היא: **וכי תימא קטלא שאני.** דגבי קטלא חס רחמנא עלה כי אניסה אבל בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס: **והתנן וכו'.** ופטור: **ולרבא.** דאמר אנוס הוא ופטור: **מאי שנא מהא דתנן וכו'.** דכי מת בתוך שנים עשר חודש דאע"ג דאנסיה מיתה הוי גט ופטורה מן הייבום: **אמרי.** משום הכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן:

דלאי

ר"ן

בהלכותיו שהוא סובר דאפי' כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא במשנה אבל במעמיד לא. ובדבריו נ"ל להכריע דאם איתא דמתני' דפותחין כיון דימים טובים מותרים ע"י שאלה אפי' מעמיד הרי הוא כמשנה א"כ כי אמר רבא דהכל מודים דבמשנה כולן מותרים אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחוד קאי ולאו אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן דהא אמרינן במתניתין דפותחין אפילו מעמיד כמשנה הוא ופליגי רבנן ואי הכי מאי קמקשי ליה רבינא לרבא ממתניתין דכלכלה דרבי עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ דהא לדידיה ודאי רבנן דפותחין לית להו אפילו במשנה נדר שהותר מקצתו הותר כולו דאי אית להו במשנה לגבי מתני' דפותחין הוה להו למשרי אפי' במעמיד דהא אמר דמעמיד דפותחין כמשנה כמתניתין דתאנים אלא ודאי רבא אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחודא קאי ולאו אפלוגתא דפותחין דרבי עקיבא אפילו אמשנה פליג ואי הכי מאי קא מקשה לרבא ר' עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ אלא ודאי מתני' דפותחין כמתני' דתאני' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ומש"ה כי קאמר רבא דבמשנה הכל מודים דכולן מותרין אפלוגתא דרבנן ורבי עקיבא נמי קאי ומשום הכי פריך ליה רבינא שפיר כנ"ל: **וכתב עוד** הרמב"ן ז"ל דאפי' במשנה דוקא בנדר שהותר ע"י פתח שדומה קצת לנדרי טעות וכיון שיש טעות בנדר בטל כולו אבל המירוהו בחרטה אין כל הנדר ניתר אלא מה שהוא מתחרט בו בלבד. אבל בתוספות כתבו דאפילו ניתר בחרטה כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו מכיון שהותר מקצתו הותר כולו ודאמר הותר מקצתו הותר כולו דווקא בשכללם כולם כגון דאמר כולכם או לזה ולזה בו"ו אבל אם אמר לזה לזה הותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים דכמ"ד קונם לכל אחד ואחד דמי וכדמוכח בפרק האיש מקדש (קדושין מו.) גבי בזו ובזו ובפרק שבועת הפקדון (שבועות לח.) גבי שבועה לא לך לא לך. ודוקא בהתרת חכם הוא דאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו אבל בהיתר חרם או נידוי אם החרי' או נידה י' בני אדם והותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים. וכן הדין בהפרת בעל דקי"ל(י) בעל מיגז גייז: **מתני' נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וכו' או שחלה בנו.** כלומר דאע"ג דלאו אונס גמור הוא: **הרי אלו נדרי אונסין.** לפי שלא עלה על דעתו לאסור נכסיו על חבירו אם לא יאכל עמו אלא כשיוכל לבא בלא אונס כלל ולא יבא אבל כל שנאנס קצת כגון שחלה בנו וצריך לשמרו מותר דלאו אדעתא דהכי אדריה: **גמ' אם לא אתינא מכאן עד תלתין יומין ליבטלן זכותאי.** האי גברא בקש מב"ד שיתנו לו זמן וכדתנן בסנהדרין (דף לא.) שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום וב"ד חששו שמא לא אמר כן אלא להשמט מהן ועשו עמו שיתפיס שטר זכיותיו שיש לו על חבירו בידם ואמר להם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני זכיותי הללו יבטלו: **וכי תימא קטלא שאני.** כלומר דבמקום קטלא איכא טענת אונס אבל במידי אחריני לא והתנן נדרי אונסין וכו' הרי אלו נדרי אונסין לפי שלא עלה [על לב] מדיר להדירו אם יארע לו כך הכא נמי גבי מתפיס זכותיה נימא דלא עלה על דעתו דליבטלן זכותיה כל היכא דלא מצי למיתי. ורב הונא דלא שני ליה מידי משמע דלא חש לפרכיה משום דהתם לא ה"ל למדיר לאתנויי דמאי איכפת ליה אבל הכא כיון דה"ל לאתנויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה: **דלמא שאני הכא דאי הוי ידע דמאית מן אלאר גמר ויהיב גיטא.** שהרי לא נתן לה גט אלא משום דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם וכ"ש דאי ידע דמאית גמר ומגרשה כי היכי דלא תיפול קמי יבם: (י)**ודלמא אונסא דמגלי' שאני.** כלומר דכיון דשכיח טובא ה"ל לאתנויי. וה"ה דה"מ לשנויי דהכא היינו טעמא משום דלאין אונס בגיטין משום לנועות ומשום פרוצות כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף ב:) אלא דלפום טעמיה דמקשה דס"ל דיש טענת אונס בגיטין משני לה: **ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא.** דהאי גברא לא אתפיס זכותיה אלא משום דסמיך אדעתי' דליתי וכל כה"ג אפילו בלא אונס לא קני. אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (דף סו.) דאסמכתא קניא קים ליה להש"ס דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה רב נחמן התם דמניומי אהדריה: **שאני הכא דמתפסן זכותיה.** שכיון שיצאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד ליכא אסמכתא: **והשליש שטרו.** שנתנו ביד שליש. רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן דסבירא לי' אסמכתא לא קניא: **שאני הכא דאמר ליבטלן זכותי.** כלומר שהוא מוחל כל כח וזכות שיש לו באותן שטרות

דכיון

תוספות

לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה וכו'. וא"ת מ"ש גבי כלל דס"ד דמקשה שאמר הייתי אומר כל הכללים וגבי כלכלה ס"ד דמסתבינן דלאמר שחורות וכל חד דהייה לזה ולזה וי"ל דגבי כלל משמע כלל סתמא ולכך משמע כל הכללים אבל גבי כלכלה לא אמר כל הכלכלה אלא כלכלה בלא כל והרי לא נדר מן הכלכלה עצמה שאינה ראויה לאכילה אלא ממה שבתוכה נדר ולכך ס"ד דאמר הייתי אומר תאנים שחורות וכו' ולית דגרסי בברייתא לא הייתי נודר אלא משאר כלכלה והשתא ניחא דמשאר משמע קצת שמפרש תאנים שחורות ולבנות וכו': **אי לרבה רישא ברבי עקיבא וכו'.** דנדר א' מחמשה משמע שהיה מונה והולך עד חמשה והיינו דאמר פלוני ופלוני ואמורה קאי שקאמר בסוף הייתי אומר פלוני ופלוני וסיפא דקתני חוץ מאחד מהם היינו שהותר בלשון זה שאמר בסוף הייתי אומר כולכם חוץ מאביו ולכך קאמר דלרבה הוי רישא כר"ע דווקא ושרי בפלוני ופלוני וסיפא דאסר בכולכם חוץ מאביו מיתוקמא ואפילו כדברי הכל דלרבה רישא דברי הכל מדקתני איהו בכ"ל הכל מודים בפלוני ופלוני וסיפא רבנן דוקא דאמרי בכולכם ורבי עקיבא שרי והלכך לדידיה רבנן קתני לה: **זכוותיה בבי דינא.** שטר זכות: **והא אונס רחמנא פטריה.** וה"נ לא הוצרך להתנות עליו דדבר פשוט הוא: **וכי תימא קטלא שאני.** אבל הכא לעולם הוי פושע ממה שלא התנה להוציא אונס מן הכלל הא תנן אלו הן נדרי אונסין ולא אמרינן איבעי לאיתנויי הכא נמי לא שנא וא"ת בלאו הכי אונס מיירי הא באונסא דשכיח איבעי ליה לאיתנויי אי נמי אונס דשכיח ולא שכיח הא נמי איבעי לאיתנויי ולא אתני כדמוכח בכתובות גבי גט ובשמעתין מדמה ליה לגיטין וי"ל דמיירי באונס דלא שכיח כלל וא"ת א"כ דמיירי באונס דלא שכיח כלל מאי טעמיה דרב הונא דאמר דליבטלן זכותיה והא אונס דלא שכיח כלל לא איבעי לאתנויי כדמוכח בגיטין פרק מי שאחזו (דף עג.) גבי נפל מן הגג וי"ל דשאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה משום שמודה שהשטר פסול לכך אמר ליבטלן זכותיה אפי' באונס דלא שכיח דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי והא מודה שזכיותיו שקר הן שהרי איננו מוחל לו שום דבר אלא מטעם הודאה: **ולרבה מ"ש מהא דתנן.** וא"ת אדפריך לרבה ממתני' דגיטין תקשה ליה ממתני' נדרים אמתני' דגיטין נמי לא רבה וי"ל דפשיטא לנדרים שאני דראוי להקל בהם יותר בכל ד' נדרים דמתני' שהתירו חכמים ומהאי טעמא ניחא דלא קשה ממתני' דנדרים לרב הונא אלא לרבה דמדמי ליה אהדדי מש"ה פריך מאי שנא מהא דתנן:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' שבועות הל' א ופ"ד מהל' נדרים הל' א סמג לאוין רמא רמב טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף יב:

לג ב מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הלכה י ופי"א מהל' מכירה הלכה יג יד סמג עשין פב לד טוש"ע ח"מ סי' כא וסימן נה סעי' א וסימן רז סעיף טו:

[ג מיי' פ"ה מהל' יסודי התורה הל' ד ופי"א מהל' איסו"ב הל' ט טור אה"ע סי' כ]:

לד ד מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' י"א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמד סעיף ג:

מסורת הש"ס

א) לעיל כד., ב) [נ"ל רבה וכ"א ברב אלפס], ג) [ב"ק כח: ע"ז נד.], ד) [נ"ל ולרבה], ה) גיטין כט: עו: כתובות ב: ע"ז נד., ו) [נזיר כב.], ז) מכאן שייך לע"ב.

תורה אור השלם

1. וְלַנַּעֲרָ לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעֲרָ חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה: דברים כב כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוץ מאחד וכו' דבכולכם קמיירי: (ב) ד"ה וסיפא וכו' והכי נמי קאמר: (ג) ד"ה ואי לרבא דאמר לזה:

מוסף רש"י

בנות שוח. מפרש במס' ע"ז (יז.) תאני חיורתא (ר"ה מז.).

פירוש הרא"ש

בנות שוח. תאנים טובים הם: הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות ובנות שוח מותרות. וקשה לרבה דהכא אפי' רבנן שרו: לרבה רישא ר"ע והחליף דבריו וסיפא ד"ה ובלא החליף ורישי' ד"ה לא משכחת לה דרבנן אסרי בכל ענין: לרבא רישא ד"ה. ובלא אמר כולכם בשעת חזרה וסיפא רבנן ובאמר כולכם בשעת חזרה אבל סיפא ד"ה לא משכחת לה דר"ע שרי בכל ענין: מתני' נדרי אונסים חלה הוא או שחלה בנו וכו'. דמעיקרא לא היה בדעתו שיחול הנדר אם יעכבנו אונס ודברים שבלב כי האי דמוכחי וידיעי לכל הויין דברים: גמ' דאתפים זכוותיה כו'. מסר כתו וזכיותיו ליד ב"ד ע"מ שאם לא יבא לזמן ב"ד שיהיו בטלים ומחל על כל זכות שהיה לו בהם: וכי תימא קטלא שאני. דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה וגו' קטלא מידי דלאו ממילא ולא מסתבר לענוש על האונס כלום אבל זה שהתנה ולא פירש בלא עכבת אונס גמר ואתני בכל ענין: הרי אלו נדרי אונסין. אלמא אונס מעכב כל דבר וד"ה סובר דאי בנדר בעינן דפיו ולבו שוין ולא היה בדעתו לידור אם יעכבנו אונס אבל במתנן לא אזלינן בתר מחשבת לבו אי לא אתני בפירוש בלא עכבת אונס אין אונס מבטל התנאי:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com